

Sjećanja partizanskog obavještajca

Najzad stigismo do podnožja Kalnika, na područje djelovanja našeg odreda. Promatrali smo njegove vrleti, nijeme i krševite, obavijene plavičastom izmaglicom.

Kalnik smo napustili prije 14 dana zbog neprijateljske ofenzive, druge uzastopne za nepunih mjesec dana. Ova druga ofenziva bila je još žešća. Prikupivši ogromne snage, neprijatelj nas je namjeravao sabiti u uzani prostor Kalnika i uništiti. Spriječili smo ovaj njegov plan izlaženjem iz obruča i vršenjem akcije na tri razna međusobno udaljena sektora. Naš bataljon, u kome sam se i ja nalazio, pošao je tada na smion put — po bespućinama Zagrebačke gore i Hrvatskog zagorja.

Četrnaest dana trajalo je to naše marširanje. Napadali smo i zauzimali manja neprijateljska uporišta, sukobljavajući se često i s većim formacijama koje su nas sačekivale ili gonile. Pješčili smo po 30 i više kilometara na dan, gazeći ledene gorske brzake i mutne zagorske rijeke i rječice.

Bio je prohladni prosinac 1942. godine, zima gotovo bez snijega, po čemu je i sličila na okasnijelu jesenju golomrazicu.

U srcu Zagorja, nekoliko kilometara od rijeke Sutle, snažne neprijateljske jedinice sabile su nas i potiskivale prema Sloveniji, gdje su već bile alarmirane njemačke trupe. Borba je trajala cijeli dan. U sumrak, nas dvadeset dvojica smo se probili, ne znajući za sudbinu ostalih. Probili smo se nepoznatim terenom, bez vodiča, raspoložujući jedino geografskom kartom Evrope na kojoj je Kalnik bio označen samo kao mala crna točka. Bez kompasa, noću smo određivali strane svijeta prema semaforu na Zagrebačkoj gori, koji se neprekidno palio i gasio da bi poslužio kao orijentacija neprijateljskim avionima.

Na većoj udaljenosti od naših kalničkih baza susretali smo prve partizanske patrole. Od njih smo saznali da se naš I. bataljon probio do Kalnika u tri grupe, pri čemu je 14 drugova poginulo. Stigla su i ostala dva bataljona. Pošli smo u štab odreda, smješten u središtu sela Ivanec. Svi članovi štaba bili su na okupu. Komesar jedne čete, koji je bio s našom grupom, podnese komandantu odreda kratak raport:

— Krenulo nas je dvadeset dvojica; stigli su dvadeset...

— A ostala dvojica? — zapita komandant. — Da li su poginuli?

— Ne — uzvratilo komesar. — Odvojili su se namjerno od nas. Dezertirali su. To su dva domobrana koji su za vrijeme proteklog marša prišli partizanima.

— Da, bilo je to suviše teško partizansko krštenje za njih — odvratilo sjetno komandant odreda.

Sjeo sam na drvenu klupu koja se nalazila pored štabskog stola. Prišao mi je zamjenik komesara odreda i obratio se klimajući glavom:

— Mi smo te već bili otpisali.

Ove riječi čuo sam više puta ranije, namijenjene meni ili drugima. Zato samo slegoh ramenima. Ne obazirući se na njegove riječi da se malo odmorimo jer će uskoro večera, pošao sam u sjenik i zavukao se u meko, mirišljivo sjeno.

Vani je puhao sjeverac. Suh, ali snažan, nije prestajao da zvižduće. Uskoro, niti sam što osjećao, niti sam išta čuo; mora da sam zaista tvrdo zaspao.

Odjednom osjetih da me netko snažno drmusa.

— Što je? — zapitah bunovno.

— Zovu te u štab odreda — reče kurir čiji sam glas prepoznao.

Iskobeljah se iz sijena i pođoh, gundajući unaprijed u sebi, jer sam pretpostavljao da su me probudili zbog večere. Ali, ulazeći u štab, uvjerih se da me nisu zbog toga zvali. Za stolom su sjedili komesar i zamjenik komandanta odreda radeći na nekoj skici i razmjenjujući poluglasno svoja mišljenja. Komandant je nervozno šetkao. Bilo mi je odmah jasno da me nisu pozvali kao izglednijelog partizana na večeru, već kao obavještajca, radi nekog zadatka.

Komesar i zamjenik komandanta počeli su sve glasnije raspravljati. Govorili su o planu napada, koji je trebalo još te noći izvršiti na domobransku biciklističku jedinicu zvanu »kulturaši«, a koja se u toku posljednje ofenzive locirala u središtu naše partizanske teritorije, u selu Velikom Pogancu. Položaj toga sela i sve značajnije točke u njemu znao sam zaista dobro. Ipak, postavljao sam sebi pitanje: kakav bih zadatak povodom toga ja mogao obaviti?

Neizvjesnost prekine komandant koji mi reče:

— Škote, sprema se ofenziva. Upravo smo primili neke podatke koji na to ukazuju, ali nemamo točno podatke o snazi neprijatelja, planovima njegovog djelovanja i polaznim položajima. A to je vrlo važno. Od toga zavisi što ćemo mi poduzeti. — Ne dopustivši mi da razmislim kako bismo došli do tih podataka, koju bismo našu vezu iskoristili, komandant nastavi: — Zbog toga ćete drug Mali i ti poći u Koprivnicu na sastanak s našom vezom, domobranskim poručnikom. Mali zna kako ćete doći u kontakt

s njim. Neophodno je da se ode u grad, jer domobranski poručnik ne može napustiti garnizon. Shvaćaš li?

Potvrdih glavom da sam shvatio. Iskreno govoreći, shvatio sam ovaj zadatak u najmanju ruku kao neobičan. Poći u neprijateljski garnizon nije bilo jednostavno, pogotovo u ovom slučaju kad se to moralo učiniti samo danju. Pored toga, u ovom relativno malom garnizonu imao sam niz poznanika još iz školskih dana, što je još više otežavalo situaciju.

— Poći ćete odmah da biste u toku sutrašnjeg prijepodneva stigli u grad — reče na kraju komandant, a zatim mi opet priđe i nastavi naglašavajući svaku riječ: — Nalazimo se pred još jednim problemom, a to je municija. Pojedini štabovi me već upozoravaju da borci imaju samo po nekoliko metaka. Treba vidjeti što se i u tom pogledu može učiniti. Ne mislim samo na ovu vezu, već i na druge u neprijateljskim garnizonima... To je sve što sam imao reći. S drugom Malim smo već razgovarali.

Na brzinu smo večerali i odmah pošli. S nama su krenuli i drugi Šimun i Uča, čiji je zadatak bio da običu udarne grupe i organizacije aktivista u neoslobođenim selima pored Drave, što je, također bilo na pravcu naše maršrute. Formirali smo malu kolonu krećući se bez zastajkivanja i bez bojazni da ćemo u prostranim šumama Kalnika zalutati, jer je na čelu kolone išao Šimun, koji je poznavao svaki puteljak...

Cijeli taj pojas šuma, dug oko dvanaest kilometara, prešli smo bez odmora. Pred nama tada puče podravska ravnica i odmah osjetismo hladni sjeverac. Našli smo se na cesti Varaždin-Koprivnica, kojom su obično patrolirali partizani i ustaše. Ali sada su i cesta i željeznička pruga bili pusti. Stigosmo i do treće prepreke — beskrajno dugog protutenkovskog rova kojim je bivša Jugoslavija opasala čitavu Podravinu. Obrastao vrbovim šibljem i trnovitom kupinom, rov nikada nije poslužio svojoj svrsi, iako su i na ovom pravcu njemački fašisti upali u našu zemlju.

Šimun pogleda svjetleće kazaljke svoga ručnog sata i reče:

— Prema mome proračunu uštedjeli smo brzim hodom oko dvadeset minuta. Mogli bismo se malo odmoriti.

Prihvatili smo to bez riječi, ušli u dubinu rova i naslonili se na njegov strmi zid.

Tko zna dokle bismo ostali u rovu da neko glasno ne opsova, dodavši samo:

— Pa mi smo prespavali puna tri sata!

Poskočismo, svjesni istog trenutka da smo izgubili dragocjeno vrijeme. U to doba trebali smo već biti u našim bazama.

Ubrzanim hodom nije se moglo nadoknaditi izgubljeno vrijeme. U svitanje dana stigli smo pred podravsko selo Kuzminec, prvo nastanjeno mjesto na pravcu našeg puta. Da ne bismo izazvali neku sumnju u tek probuđenom selu, dogovorili smo se da samo jedan obavijesti o situaciji i ispita mogućnost pribavljanja prijevoza

nog sredstva za naše daljnje putovanje. Mali je najbolje poznao prilike u selu. Mi smo ostali u jednoj šikari promatrajući prvo jutarnje kretanje seljaka koje je smiren, iako prohladan prohladan prosinački dan izvukao na ulice.

Prolazile su duge minute iščekivanja. Najzad ugledasmo korpulentnu pojavu Maloga, čijem izgledu ni najmanje nije odgovarao ovaj partizanski nadimak.

— Morao sam poći u crkvu. To me je i zadržalo — reče on smiješeći se.

I mi se nasmijasmo, dočaravajući situaciju u kojoj se nalazio. Mali, sekretar okružnog komiteta, ulazi u crkvu i križa se da bi odagnao podozrenje vjernika! Za orguljama sjedi seoski učitelj — komunist. Pritiskujući tipke učiteljev govori: »U selu je sve normalno... Mogu vam osigurati samo dva bicikla«.

Nas je, međutim, bilo četvorica! Pošto Šimun i Uča odlaze na vezu vremenski utvrđenu, odlučeno je da njima prepustimo vozila.

Oprostismo se; Šimun i Uča udoše u selo, a mi produžismo najkraćim putem, zaobilazeći naselje.

Ponovo smo bili na tvrdoj cesti. Pješačili smo putem koji je vijugao kroz podravsku ravnice, potpuno ogoljelu u ovo doba godine. Samo tu i tamo bio je poneki žbun. Osvrtali smo se, jer smo bili na teritoriji koju je kontrolirao neprijatelj.

U jednom trenutku začusmo iza nas šum motora. Potrčasmo do jednog žbuna i legosmo na promrzlu zemlju, zaklonjeni i uzdignutom brazdom oranice. Naš oprez bio je opravdan. U laganoj vožnji prođe kamion pun domobrana. Na njegovu kabinu bio je nalakćen podoficir koji je kroz dalekozor promatrao okolinu. Tek kasnije smo saznali da su ovi domobrani upućeni u patrolu, povodom upozorenja da je kod sela Kuzminca primjećena grupica partizana.

Uskoro smo stigli do prilaza Đelekovcu, najvećem selu u ovom dijelu Podravine, u čijem se sjedištu nalazila i žandarmerijska stanica. Tu je trebalo da neopažno uđemo u kuću naše veze. Da ne bismo izazvali podozrenje, odvojismo se. Mali, koji je poznao kuću, pošao je naprijed. A kada je mirno stigao do nje, dao mi je znak da i ja dođem.

U prostranoj, već dobro zagrijanoj seoskoj kuhinji sa zemljanim podom, nalazila se sredovječna žena. Promatrala nas je živim očima, a preko lica joj se razli dobroćudan izraz. Zatim reče:

— Što da vam dam? Izgledate kao da ste iz groba izašli.

— Nešto toplo, majko, — odgovorismo.

Žena napuni peć drvima, pristavi čajnik, a na stol postavi flašu rakije.

Neodoljivo se uvlačio neki blagi, prijatan umor. Ali, trebalo je odmah poći dalje. Rekosmo ženi da su nam potrebna dva bicikla. Dosta škrt na riječima, ona i ne odgovori već samo klimnu glavom i udalji se gotovo neprijetno. Ubrzo zatim se vrati, rekavši samo da je sve u redu. I zaista, u kratkim razmacima,

dvojica mladića, jedan za drugim, dotjeraše bicikle, prisloniše ih uz zid kuće i izgubiše se isto tako neprimjetno kao što su i došli. Nema što, morali smo konstatirati da je ova mala revija konspiracije bila izvanredno izvedena. Nije to ni bilo čudno, jer je starica s još nekolicinom ljudi pred očima žandarmerijske stanice, predstavljala čitavu jednu složenu organizaciju naših baza u ovom velikom selu.

Popeli smo se na naša vozila i krenuli. Tog jutra cesta Koprivniča-Đelekovec bila je puna raznih vozila, a najviše seljačkih kola koja su milila prema gradu, jer je bio nedjeljni sajmeni dan. Ovo je omogućilo da i naše kretanje bude manje zapaženo.

U grad su vodila četiri puta. Istočni, zapadni i južni dopirali su izravno s partizanske teritorije i zbog toga su bili i najviše kontrolirani. Četvrti, sjeverni put, koji smo mi odabrali i odakle se najmanje mogao očekivati dolazak partizana, presjecao je podravsku ravnicu. Da bismo dospjeli na ovaj prilaz gradu, zaobišli smo bili cijelo područje, produžavajući naš put za više od dvadeset kilometara.

Na cesti smo se pridružili grupi biciklista-mještana. Pred nama su se nazirali obrisi Koprivnice i njegova najisturenija točka na ovom putu: kasarna domobrana-padobranaca. Približili smo se toj zgradi smještenoj uz cestu, podsjećajući se njene neobične povijesti. Nekada se tu nalazila tovrnica masti za cipele. Pavelić je tvornicu pretvorio u logor za komuniste. Ali suviše mali prostor nije mogao poslužiti svojoj novoj svrsi, pa su izgrađeni veći logori u drugim mjestima, a ovdje su smješteni padobranci radi održavanja zračne veze sa Zagrebom, ukoliko partizani ometu željeznički i cestovni promet. Ispred kasarne je šetao stražar — padobranac ne obazirući se na nas. Nekoliko stotina metara naprijed, dosta povučena od glavne ceste, bila je kasarna njemačkog bataljona, čiji je zadatak bio da uliva borbeni moral ovom garnizonu. Njegova misija bila je da osigura i željezničku vezu s Hortijevoim Mađarskom, kao i da osigura terete iz bogate Podravine za Treći Rajh.

Najzad stigismo i do zgusnutih gradskih naselja, okupljenih oko izvijene ulice. Bez raskrsnica i propusta ulica je vodila ravno prema ustaškom štabu koji se nije mogao mimoći. Nemarno vozeći prošli smo i pored ustaškog stražara, koji nas samo podozrivno odmjeri.

Stotinjak metara dalje izbismo na glavni trg. Mali se za trenutak odvoji da pripremi susret s domobranskim oficijom. Ja sam čekao na trgu, razgledajući razne proglase ustaških vlasti, među kojima je najviše bilo saopćenja o odmazdama za partizanske akcije i potjernica za komunistima.

Ubrzo se Mali vrati i tada uđosmo u restoran na trgu. Lokal je bio pun seljaka. Pridružismo se jednoj grupi i poručismo pelinkovac.

Malo kasnije u restoran uđe portir, pogleda lijevo i desno, pa došavši do nas, reče:

— Gospoda mogu odmah pogledati svoje hotelske sobe. Ispraznili smo ih.

Kada smo se popeli na kat portir zastade, oslušnu i pošto se uvjeri da u blizini nema nikoga, pokaza rukom krajnju sobu, i šapne nam:

— Uđite u moju sobu. On vas tamo čeka.

Poručnik je bio predratni simpatizer KPJ, a oko godinu dana surađivao je s partizanima. Imao je više neposrednih susreta s Malim. Sve je to izbijalo iz njega i pri ovom našem sastanku.

Pošto se pozdravismo, Mali, na njemu svojstven jednostavan način, pokaza na mene i reče:

— Ovo ti je pravi pravcati partizan iz odreda, i to obavještajac. Imat ćeš prilike da radiš s njime, ako ne drukčije, a ono preko poruka.

Poručnik klimnu, a Mali nastavi:

— A sad nam reci kako stoji s ofenzivom koja se priprema? Možeš li nam nabaviti kopiju naredbe za tu operaciju?

To je bila i ranija praksa Maloga: da istovremeno s upućivanjem detaljnog plana napada neprijateljskih jedinica, jedan primjerak istog stigne i u štab našeg odreda.

— Nevolja je u tome — reče poručnik — što zapovijest ne pruža sve ono što vas zanima... Ima nekih promjena u organizaciji napada i većoj konspiraciji izvođenja. Upućena je samo generalna naredba da se izvrše pripreme, da se u Križevcima formira štab sastavljen od viših domobranskih i ustaških oficira koji će neposredno rukovoditi operacijom. Smatrajte pouzdanim i podatak koji se ne spominje u naredbi — naglasi poručnik — da će se pred operaciju štabu u Križevcima priključiti i jedan viši njemački oficir. Svaka jedinica primit će naređenje za djelovanje u toku operacije, na samom položaju, i to radio-vezom, kako bi se izbjegao rizik da partizani ne saznaju podatke o namjeravanim djelovanjima. Poručnik zapali cigaretu i nastavi: — Primijenit će još jednu taktičku novost. Po ranijim koncepcijama sve su jedinice odmah po otpočinjanju ofenzive upućivane na određene položaje; tamo su se stacionirale i kontrolirale određena područja. To se lako uočavalo i partizani su imali orijentaciju. Sada to otpada. Predviđa se samo upućivanje jedne jače jedinice koja će uhvatiti »kontakt« s partizanima, a kada se to postigne, najbržim prijevoznim sredstvima bit će prebačene druge jedinice na bojište. Prema tome, očekuju se prvenstveno borbe u susretu.

Kojim snagama će raspolagati neprijatelj?, upitali smo gotovo u isti glas.

— Ni to nije do kraja precizirano — nastavi poručnik. — Osnovna je koncepcija »partizane treba goniti i uništiti«. Pavelić je, izgleda, vrlo bijesan zbog naše posljednje akcije po Zagorju i Zagrebačkoj gori. Ipak, nije očekivao »takvu drskost« da partizani dođu, tako reći, na sama vrata Zagreba. Mislim da će koristiti u prvom redu sve područne garnizone.

Pokušao sam odmah u sebi rekapitulirati stanje neprijateljskih garnizona: Varaždin — 2000, Križevci više od 1000, Koprivnica — oko 800, zatim Ludbreg, Varaždinske Toplice, Novi Marof, rasute posade po okolnim željezničkim prugama... Sve u svemu — četiri i pol do pet

tisuća neprijateljskih vojnika. A naš odred imao je tada oko 420 boraca!

— Bit će, također, ojačani domobranskim i ustaškim jedinicama koje danas ili sutra trebaju stići u Križevce. Zavisno od uspjeha djelovanja mogu očekivati još neka pojačanja da bi se operacija ubrzala. Posebno podvlačim da će željezničke pruge biti još jače osigurane zbog diverzija, kao i da se onemogućiti partizanima probijanje iz obruča.

Bila nam je potpuno jasna namjera neprijatelja i cilj ofenzive koju je još brižljivije pripremao nego prethodne dvije. Ostalo je još da se dogovorimo s poručnikom kako da nam upućuje informacije u slučaju da ovom prilikom ne može napustiti garnizon. Pošto smo i to utvrdili, postavilo se drugo pitanje. Mali ga je kratko i jasno izrekao:

— Kakve su tvoje mogućnosti da nam pružiš nešto municije i oružja?

Poručnik je očito i o tome razmišljao, pa zato omah reče:

— Iskreno govoreći — raširi ruke — ne vidim kako bih to mogao izvesti. Ja ne rukujem izravno opremom. Ostaje jedino mogućnost da, uokliko i moja grupa pođe u napad, usput nešto sklonim.

Dogovorili smo se i tome, predviđajući sve pogodne načine. A onda smo se oprostili.

Bilo je 14 sati kada smo prolazili glavnim trgov Koprivnice, potpuno pustim. Opet smo na biciklima prošli pored stražara pred ustaškim štabom, izbili na cestu prema Đelekovcu i produžili dalje istim putem...

U sumrak smo stigli u Đelekovec. Tamo nas dočeka krojački radnik iz Zagreba, komunist, koji je po zadatku napustio grad i pošao u partizane. Odmah sam primijetio da drug iz Zagreba nosi ogroman i težak ranac. Naravno, pregledali smo njegov sadržaj da ne bismo nosili suvišan teret, jer je sav daljnji put do odreda trebalo prijeći pješice. Namrštili se kad sam čuo da je ranac pun brošura i knjiga što se nije moglo ostaviti. Druga, nimalo ugodna vijest, bila je da drug boluje od tuberkuloze; zato je i izvučen iz bunkera tehnike u Zagrebu da bi na slobodnoj teritoriji, u šumi, popravio svoje zdravstveno stanje.

Vrijeme je bilo dragocjeno. Zbog toga smo odlučili krenuti, da bismo do jutra stigli u odred. Mali je ostao u selu da bi se u toku noći prebacio na drugi dio neoslobođene teritorije, a nas dvojica poslali smo na Kalnik.

Na smjenu smo nosili ranac, uz česte ali kratke odmore, pošto novi partizan nije još imao potrebnu kondiciju za ovakve napore, a bio je i bolestan. To je bila jedina smetnja na našem putovanju. Zbog toga smo, umjesto ujutro, na partizansku teritoriju stigli tek slijedećeg dana u podne.

Tu smo zatekli samo III. najmlađi i najmanji bataljon. Komandant bataljona mi je objasnio situaciju:

— Poslije vašeg odlaska u Koprivnicu primili smo neke informacije o ofanzivi i podatke da u Križevce već pristižu pojačanja. Zato je štab

odreda odlučio da se odmah izvrši pokret, pa je poslao dva bataljona na Bilo-goru. Mi smo ostali da vas prihvatimo i da se u toku slijedeće noći probijemo na Bilo-goru.

Upoznao sam ih s raspoloživim informacijama o neprijateljskoj ofenzivi. Štab je odmah pristupio određivanju maršute i odabiranju vodiča; razaslate su patrole u raznim pravcima, a ostatak bataljona pošao se odmoriti.

Time je prvi dio našeg zadatka bio završen. Trebalo je još riješiti pitanje municije. Razmatrane su sve raspoložive veze u garnizonima. Posebno smo se sjetili dvojice domobranskih podoficira, od kojih je jedan radio u skladištu »koturaša«. Uputili smo kurire s pismenim porukama, naznačivši i nekoliko mjesta gdje valja dostaviti municiju ukoliko je nabave.

U tim pripremanjima približilo se i večer. Izdato je naređenje za pokret.

Bataljon se izvio u dugu kolonu i napustio selo. Brzim maršom stigli smo do ceste Koprivnica-Križevci, koja je bila pusta. Stotinjak metara ispred nas, na liniji koja je predstavljala željezničku prugu, ukrštali su se snopovi neprijateljskih reflektora. Trebalo je svladati samo tu prepreku, a zatim počinje slobodan, šumoviti teren Bilo-gore.

Išli smo u streljačkom stroju prema pruzi. Rasute uvalice kojima smo prolazili štatile su nas od blješteće svjetlosti reflektora. Neopaženo smo dospjeli do uzanog šumskog pojasa, koji se nalazio na tridesetak metara ispred pruge. Ali kad smo i njega prošli dočeka nas uraganska vatra iz mitraljeza, i s prijeda i s boka. Komandant je tada naredio juriš, a neprijatelj je pojačao paljbu i iz minobacača. Prvi ranjenici su već dozivali u pomoć. Nismo se mogli probiti. Ispred nas se nalazilo strmo brdo s mitraljeskim gnijezdima koje je trebalo svladati.

Izdato je naređenje za povlačenje. U razvučenom streljačkom stroju, da bi se izbjeglo djelovanje vatre, povlačili smo se uvalama kojima smo i došli. Imali smo sedam ranjenih.

Formirali smo ponovo kolonu i udaljili se od pruge. U toku marša ovako smo procijenili situaciju:

— Neprijatelj će, očekujući naš proboj na nekom drugom mjestu, sada poslati pojačanje na prugu, zaključio je komandant. — Zato moramo odustati od probijanja na ovom sektoru. Međutim, to će prikovati neprijateljske snage za prugu, a mi ćemo se nesmetano vratiti u dubinu, noćiti u nekom selu i rano izjutra povući se u šumu. Kad neprijatelj ujutro ustanovi da se nismo probili, uputit će trupe da »hvataju« kontakt s nama. Ako budemo van sela, a to izvedemo manevriranjem, izgubit će više sati dok otkrije naše položaje, a nama je baš to vrijeme dragocjeno.

— Sve je to točno — prihvatiti komesar — ali gdje ćemo se slijedeće noći probiti?

Tražili smo rješenje i tako došli do zaista smjelog prijedloga: probiti se četiri do pet kilometara od Križevca prema Zagrebu. Tamo će nas najmanje očekivati.

Plan je prihvaćen.

Tu noć uoči nove, 1943. godine, pao je snijeg. Neke je on možda obradovao, a za nas je značilo otežano putovanje i nužno probijanje na Bilo-goru.

Kada smo po planu stigli u blizinu Križevaca, iz grada zapraštase svijetleće rakete i zaštektaše rafali mitraljeza.

— Zar je moguće da su nas već otkrili? — reče zamjenik komandanta.

— Otkrili li ne, moramo se probiti — odlučio komandant.

Tada se netko sjeti:

— Pa to nije zbog nas. Evo, izbila je ponoć. Ustaše ispraćaju staru i dočekuju novu, 1943. godinu.

Nastavili smo put, svladavajući i posljednje prepreke — gazeći do pojasa u prvim minutama 1943. godine muljevitu rijeku Glogovnicu.

Pred jutro stigli smo do prvih biligorskih sela i spojili se s ostala dva bataljona.

Ostali smo na tom području sedam dana, stalno mijenjajući naše položaje. Sedmog dana u putih našeg seoskog obavještajca, vrlo iskusnog i vještog sredovječnog čovjeka, a pisamcem na vezu gdje smo očekivali isporuku municije.

Stigao je odgovor: »Dođite, municija vas čeka«.

U prvi sumrak pošao sam s desetinom odabranih boraca ponovo u pravcu pruge Koprivnica-Križevci. Ovoga puta trebalo je doći do Lepavinskog rudnika, udaljenog oko 200 metara od željezničke stanice i tu preuzeti municiju. Na stanici se nalazila domobranska posada, smještena u bunkeru, koja je unaokolo upućivala patrole i zasjede. S vojničkog stanovišta zadatak nije bio nimalo težak, jer je naša pozicija bila povoljnija nego neprijateljska. Ali, akciju je trebalo izvesti što konspirativnije, da ne bismo otkrili našu dragocjenu obavještajnu vezu.

Poveo sam desetinu na brdašce iznad rudnika i rasporedio borce na stazi koja se spušta prema rudniku. Sa sobom sam poveo samo komandira čete da mi štiti odstupnicu. Kada smo izvršili pripreme i nas dvojica smo se spustili u podnožje, do zgrade uprave rudnika. Tu je trebalo otkloniti još dvije smetnje: neopaženo zaobići naselje pored rudničke uprave, i izbjeći psa-čuvara u dvorištu rudnika.

Za svaki slučaj skinuli smo cipele. Tako smo uspješno neopaženo prišli. Ja sam preskočio ogradu i zakucao na prozor kuće koju smo tražili. Prepoznavši ugovoreni znak, domaćin priđe prozoru i reče:

— Primijetio sam da se domobranska zaseda nalazi u blizini zgrade.

— Bit ćemo oprezniji — odgovorio sam.

On tada otvori vrata, dozva psa i skloni ga u stran, a onda reče:

— Možemo...

Dograbili smo teške metalne kutije i ponijeli ih stazom koja se izvijala prema brdu. Šapatom mi je objašnjavao uz put kako su izveli ovu akciju.

— Za nevolju, ni jedan domobranski kamion nije ovih dana napuštao garnizon. Morali smo se izložiti riziku da za prijevoz upotrebimo moja

putnička kola. Točno u podne, kada su domobrani pohitali u kantu, ušao sam u pratnji podoficira u krug kasarne. Natovarili smo municiju i na isti način izašli na ulicu. Da bismo izbjegli na putu kontrolu, podoficir me je pratio sve do rudnika.

Komandir i ja donijeli smo sanduke do brda, prenoseći vezu našem rasutom releju: »Prihvatite i ponesite do slijedećeg borca«.

Na brdu je čekao komandant odreda.

— Koliko toga ima? — zapita on kratko.

Odgovorio sam:

— Petnaest tisuća pušćanih metaka, dva puškomitraljeza, dva mala bacača mina i deset karabina.

On zadovoljno klimnu glavom.

Tako je i ovaj naš drugi obavještajni zadatak bio uspješno izvršen.

Odred je sad mogao mirnije očekivati razvoj daljnjih događaja.

Ovaj zadatak samo je početak izvršavanja vrlo složenih operativnih zadataka u borbi s neprijateljskim obavještajnim službama. Kao što je uspostavljena izravna veza u okupiranoj Koprivnici, tako je bilo uspostavljeno više veza u Ludbregu, Križevcima, Varaždinu i drugim neprijateljskim garnizonima. Negdje su organizirani vojni komiteti, preko kojih je organizirana predaja većih domobranskih jedinica. Takve organizacije i pojedinci bili su neprocjenjiva pomoć operativnim partizanskim jedinicama prilikom oslobođenja Ludbrega, Koprivnice i drugih mjesta u Zagorju i Podravini, jer su sačuvani mnogi životi partizanskih boraca u jesenskoj operativnoj ofenzivnoj kampanji krajem 1943., a i kasnije.

— Josip Blažić »Škot«, autor ovog članka, rođen je 14. III 1924. u Globočecu, općina Ludbreg. Prvoborac NOR-a, nosilac partizanske spomenice 1941., odlikovan je s više ratnih i mirnodopskih odlikovanja.

Kao napredni omladinac primljen je u SKOJ u 15. godini života. Tada je bio đak učiteljske škole u Čakovcu. Do okupacije naše zemlje bio je jedan od organizatora naprednih omladinskih grupa SKOJ-a na području kotara Ludbreg i čitaonice u Globočec. U početku okupacije sudjeluje u pripremama za ustanak, u prvim diverzantskim akcijama sredinom srpnja 1941. godine, u skupljanju oružja te drugim akcijama. Sredinom kolovoza izvršava zadatak potrebne za formiranje i spajanje prve partizanske operativne grupe. Zadatke je dobivao izravno od OK KPH Varaždin. U jesen 1941. nastavlja pohađati učiteljsku školu u Križevcima, gdje u prosincu iste godine organizira SKOJ-evsku grupu. Surađuje s KK KPH Križevci, održava stalne veze s organizacijama NOB-e u Ludbregu i s partizanskim jedinicama Bilo-gore i Kalnika. U partizane odlazi 6. listopada 1942. i ostaje sve do oslobođenja. Kraće vrijeme bio je borac i kurir, završio je vojnu političku obu-

ku, a nakon spajanja treće partizanske kalničke jedinice s kalničkim partizanskim odredom, vrlo brzo postaje obavještajni oficir bataljona. Poslije teškog partizanskog ratovanja Kalnikom, Prigorjem, Zagrebačkom gorom i Zagorjem, dobio je obavještajni zadatak koji opisuje. Taj članak objavljen je u časopisu »13. maj« u svibnju 1964. godine.

Nakon proboja III. bataljona KPO na Bilogoru i reorganizacije odreda, naredbom broj 9 štaba Kalničkog partizanskog odreda postao je obavještajni oficir odreda. Tu je funkciju obavljao do kraja srpnja 1943., kada je formirana teritorijalna OB služba za kalničko područje, u čiji sastav su uključeni Križevci, Koprivnica i kotari s područja okruga Varaždin, uključujući i Međimurje. On je bio prvi rukovodilac te službe.

Nakon oslobođenja većeg dijela Zagorja i Podravine, postaje jedan od rukovodilaca POC-a za sjevernu Hrvatsku, a kasnije obavještajni oficir OZN-e za zagrebačku oblast, jedan od šefova sekcije I. Tu je dužnost obavljao oko sedam mjeseci do oslobođenja zemlje.

Po završetku rata bio je u službi Saveznog sekretara za vanjske poslove u inozemstvu i Saveznog sekretara za unutarnje poslove u Beogradu. Kao savjetnik i viši savjetnik na položaju načelnika bio je do 1974. godine, kada je umro od teške bolesti.